

Museår

Hvert tredje til fjerde år hender det at det kryr av lemen i fjellet.
Roar Solheim ©

Du har kanskje hørt om lemenår. Noen år blir det så store mengder lemen i fjellet at mange vandrer ned i skogområdene før de til slutt dør og nærmest forsvinner. Slike toppår inntreffer hvert tredje til fjerde år. Også de andre museartene har slike toppår, etterfulgt av bunnår. Som regel svinger mengdene av ulike musearter i takt. Hvis det er mye lemen, er det gjerne også mye klatremus og markmus. Spissmus varierer også i antall, men de kan ofte ha toppår ett år senere enn smågnagerne.

Agder får museår i 2021

Høsten 2020 har det vært oppgang i mengdene av klatremus og lemen i Sør-Norge, slik at det trolig blir et nytt toppår i 2021.

Plantene forsvare seg mot å bli spist med å lage stoffer som gjør dem vanskelig å fordøye. Her er det en fjellmarkmus som har funnet en spiselig plante. Roar Solheim ©

Hvorfor blir det museår?

Forskere har lenge forsøkt å finne ut hvorfor mus varierer slik i antall. Noen mener at det er de som spiser musene som styrer svingningene, mens andre mener at det er kvaliteten på plantene som musene spiser som er avgjørende. Det spennende er at størrelsen på toppårene gjerne øker opp mot fjellet og jo lenger nord du kommer i landet. I Sør-Sverige og Danmark hvor bakken og plantene ikke er dekket av snø om vinteren, er det nesten ingen variasjoner i antallet mus.

Tekst og fotografier: Roar Solheim

Jo lenger snødekket varer, desto større ser utslagene i smånagernes variasjon ut til å være. Der det ikke er snø varierer mengdene lite fra år til år. Roar Solheim ©

Blåbær er en viktig næringsplante i norske skogstrakter. Når plantene blomstrer og produserer bær, er de lettere fordøyelige enn i andre år. Da har mange dyr gode mattilbud. Roar Solheim ©

Eikenøtter er viktig mat for skogmus. På Sørlandet blir det gjerne mye småskogmus når eiketrærne har nøtteår. Roar Solheim ©

Plantene ”ønsker” ikke å bli spist

Planter forsvaret seg mot å bli spist ved å lage kjemiske stoffer som gjør dem ufordøyelige eller lite næringsrike. Jo lenger tid bakken er dekket med snø, desto kortere vekstsesong får plantene. Når de blomstrer og setter frø, har mange planter ikke energi nok til også å lage slike forsvarstoffer. Da blir plantene mer næringsrike, og både mus, hare og hønefugler øker i antall. Etter gode blåbærår ser vi dette – det blir mer klatremus og andre skoglevende fugler og pattedyr. Til og med elgkalvene vokser seg tyngre i slike år med god beitekvalitet på plantene.

Skogmusene nyter godt av eikenøtter. Eik på Sørlandet har ofte gode frøår annet hvert år. Derfor er det kortere tid mellom toppårene for skogmus enn for klatremus og markmus. Når toppår faller sammen for alle disse artene blir det gode hekkemuligheter for ugler og rovfugler. I slike år legger de store kull, og får fram flere unger enn når gnagerne er fåtallige.

Tekst og fotografier: Roar Solheim